

ד. יש למצוא סמך לשיטת הרמב"ם, ממה שהקשו 'לוקמה כגון שהחזירו לכלי המונח ע"ג קרקע' ולא דנו כלל להעמיד שחילק לחצאין [ובטהרת הקדש כתב שאכן היה יכול לומר כן, והשוה שם בפשיטות דם לקומץ, ע"ש] – אך אם ננקוט שמועיל צירוף, לא יועיל מה שחילקו, שהרי לבסוף מחזיר הכל לאותו כלי שקמץ.

'הדר ביה רבא' – על חזרתיו של רבא, ע' במובא בובחים צד.

יטבל – ולא מספיג. בדם – שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרו... ואיצטריך למכתב וטבל ואיצטריך למכתב בדם...! לפרש"י (וכ"פ הראב"ד בתורת כהנים ביתר באור) יש כאן שני דינים נפרדים; לטבול בדם ולא לסופגו בדפנות הכלי. ובכלל זה שיהא בדם כדי שיעור טבילה, אבל בפחות מכאן הריהו מספג. ודין נוסף – שיהא שיעור טבילה בשעת הקבלה כדי כל ההזאות הנצרכות. ואולם הרמב"ם מפרש שדין אחד הוא; שיהא בדם כדי טבילה כדי שלא יספגו אצבעו בדם. ודי בשיעור של הזאה אחת כדי שלא יהא בכלל 'מספג'. והוצרך לכתוב בדם לומר שאותו שיעור יהא בשעת קבלת הדם בכלי [ודין זה קיים בכל הזבחים, לא בחטאת בלבד, וכמו שכתב הרמב"ם שם ה, ט. ע' קרן אורה זבחים מ:]. כן פרש בספר משנה למלך (מע"ק ד, ח). ויש אומרים שגם להרמב"ם צריך שיהא כשיעור כל ההזאות בכלי אחד, אלא שאין צריך בשעת קבלת הדם אלא בשעת הזאה. הלכך אם קיבל בשני כלים וחזר וערבם לפני שהזיזה – כשר (ע' קרן אורה זבחים צג; אור שמח מע"ק ה, ט). עוד במחלוקת הראשונים אודות שיעור הדם הנצרך, האם משתנה לכל קרבן לפי מתנותיו, או שיעור אחד לכולם – ע' במובא בובחים צג:

'אצבעו במאי מקנח... אמר אביי: בשפת מזרק כדכתיב כפורי זהב'. הטעם שמקנח במזרק דוקא ולא בבלואי בגדים וכדומה, יש לומר כיון שלא ארע בדם זה כל פסול, הרי דינו כשאר שירי הדם הטעון שפיכת יסוד, לכך מקנחו במזרק, כדי לשופכו עם שאר הדם שבמזרק ליסוד. ובפרה אדומה, כיון שצריך לשרוף כל דמה לכך מקנח אצבעו בשפת המזרק ושופך כל הדם למערכה (עפ"י חדושים ובאורים זבחים ו, א). הרמב"ם (פרה ד, ב) כתב: מקנח אצבעו בגופה של פרה. וכנראה היתה לו גרסה אחרת בגמרא. וע' בכס"מ שם ובלח"מ מעשה הקרבנות ה, ח ובחז"א פרה ה, ז ובשפ"א כאן. וע"ע תו"י יומא ב. ד"ה שכל.

דף ח

'מנחה שקמצה בהיכל כשרה, שכן מצינו בסילוק בזיכין'. הגם שמצינו דוגמא הפכית; חטאות פנימיות מתן דמן בפנים, ואילו חטאת חיצונה שהכניס דמה פנימה – פסולה, ואם כן מה ראייה יש מבזיכין שדינם בפנים למנחות שדינן בחוץ? – שונה שם ש כ נ י ס ת דם החטאת לקודש פוסלת, אבל כאן הלא אין צד לומר שהמנחה תיפסל בכניסתה, שלא מצינו מקור לדבר, אלא היה מקום לומר כיון שכתוב וקמץ משם שהקמיצה תהא באותו מקום שהבעלים עומדים שם, כלומר בחוץ [כמו ששאלו להלן], על כך הוכיח מבזיכין שסילוקם כקמיצה וכשר בפנים (טהרת הקדש).

כסברא זו, שהנידון אם קמיצה כשרה בהיכל הוא משום 'וקמץ משם' – כתבו התוס' בובחים סג. וע' גם בשפת אמת כאן שיישב בזה קושית התוס' שלכך לא נימקו להכשיר משום שלא יהא טפל חמור מן העיקר – כי מכל מקום היה לנו לפסול משום

הכתוב 'קמץ משם'. ורק משום שמצאנו סילוק בויכין בהיכל, מסתבר ש'קמץ משם' לא בא לפסול פנים, אלא להכשיר כל העזרה לקמיצה.

תלמוד לומר מחציתה בבקר – מחצה משלם הוא מביא. אפשר שמכאן סמך הרמב"ם שיטתו (מעשה הקרבנות יג) שיש לחלוק כל חלה וחלה לשתיים כדי להקריב מחצית בבקר ומחצית בערב. והראב"ד כתב שאין לזה סמך ולא שורש בשום מקום. ואפשר טעמו לפי שכתוב פעמיים 'מחציתה', שתיים זו שמענו: מחצית בכמות, מהעשרון, וכן מחצית ממש שחולק החלה השלמה לשנים (עפ"י קרית ספר שם).

'אלא להביאה שלם מביטו' – כלומר ההקדש הראשון שמקדישה בפה, שאז חל עליה קדושת דמים, צריך להעשות על שלמה בדוקא. ודין זה לעיכובא, אבל קדושת כלי שמתקדשת בזה בקדושת הגוף – יכול לחול לחצאין (עפ"י תוס' להלן נ: ד"ה ומחצה; חו"א כא,ה).

בספר שלמי שמענו כתב שדין מיוחד הוא במנחת חביתין, אבל בשאר מנחות קדושת דמים שלהם יכולה לחול לחצאין. ומשמע מדבריו שיש כאן חומרא שאין בשאר מנחות, שקדושה ראשונה צריכה להיות כשהיא שלמה דוקא. ואולם מדברי הח"ח ב'זבח תודה' נראה שגם במנחת חביתין יכול להקדישה קדושת פה לחצאין, אם נתן לבסוף את שני החצאים בכלי שרת. ומה שאמרו שצריך להביאה מביטו שלם, היינו לומר שבחביתין אין צריך [לר"א] בקדושת-כלי שתהא שלמה אלא די בקדושת-פה כשהיא שלמה, אבל בקדושת-כלי כשהיא שלמה מועיל לכולי עלמא.

[חילוק זה שבין קדושת פה לקדושת כלי, שזו קדושת דמים וזו קדושת הגוף – קיים רק במנחות ובקטורת, אבל בבהמה מיד שמקדישה הרי היא קדושה בקדושת הגוף. וטעם הדבר, לפי שהבהמה מיד כשהוקדשה הריהא ראויה להקרבה ואינה מחוסרת מעשה גדול אלא שחיטה בלבד. ואילו הקטורת והמנחות עדיין מחוסרות כתישה או בלילה, על כן אינן קדושות קדושת הגוף אלא כשניתנו בכלי שרת (עפ"י פירוש הראב"ד ריש תמיד)].

'הפריש חצי עשרון ודעתו להוסיף... ורבי יוחנן אמר: קדוש. ואם איתא לילף מחביתין? וכי תימא ר' יוחנן מילתא ממילתא לא יליף, והאמר ר' יוחנן שלמים ששחטן בהיכל כשירין דכתיב ושחטו פתח אהל מועד שלא יהא טפל חמור מעיקר?...' ואם תאמר, מה ראייה משם שלומד מילתא ממילתא, הלא הטעם משום 'לא יהא חמור טפל מן העיקר'?

יש לומר לפי מה שנראה מדברי רש"י (בד"ה מנחה מחציתה) שהטעם שלר' יוחנן אין חביתין מתקדשים לחצאים, הוא משום שפחות מעשרון שלם אינו קרוי 'מנחה' [שאילו היה כתוב 'למנחה' היה נמשך אל מלת 'סולת' שלפניה, עתה שכתב 'מנחה' הריהא נמשכת אל המלה שלאחריה: מנחה, מחציתה... – להורות שאין קרוי מנחה אלא עשרון שלם. ומכאן שצריך להביא ולקדש 'מנחה' כלומר עשרון, ולהקריב 'מחציתה']. היות וכן, גם כאן שייכת סברת 'לא יהא טפל חמור מן העיקר', שכיון שכל המקור לחביתין הוא מ'מנחה', כיצד יתכן לקדש חצי עשרון (עפ"י טהרת הקדש).

'דעתו להוסיף שאני' – אבל מנחת חביתין כיון שמנחה אחת היא ולא שתיים, והרי אין דעתו להוסיף עכשיו בכלי זה – אין קדוש כלל לחצאין (פשוט, עפ"י חו"א כא,ה).

'בלא לבונה – שכן מצינו במנחת נסכים... לבונה – שכן מצינו בלבונה הבאה בבזיכין' – ואם תאמר, כשם שלבונה ללא לחם למדנו מבזיכי לחם הפנים הואיל והלבונה מתקדשת לבדה, כמו כן יש

ללמוד סולת ללא לבונה מלחם הפנים, שמתקדש בכלי לבדו, ומדוע הוצרך ללמוד ממנחת נסכים? יש לומר, כשאנו דנים על הלחם נחשבת הלבונה עמו, שהרי שניהם על השלחן, ואולם כשהנידון על הלבונה, נחשבת באה לעצמה, שהרי אין הלחם עמה בבן. 'וניחא למבין' (תוס' חדשים. בשטמ"ק מכת"י – מובא בכנסת הראשונים).

(ע"ב) 'שניהם מלאים'. רש"י כתב על מנחת הנשיאים שהיתה זו 'מנחת נסכים'. והמפרשים העירו שלכאורה נראה שהיתה זו 'מנחת נדבה'. ע' רש"ש. וע"ע שו"ת שבט הלוי ח"ד מה"ו.

'שלמים ששחטן בהיכל – כשרים'. יש אומרים דוקא שלמים, אבל עולה או חטאת ואשם ששחטם בהיכל – אינם כשרים.

(ע' זבחים יד. שהולכה בחטאות הפנימיות אי אפשר לבטלה כי על כרחו שוחט בחוץ ומוליך פנימה. ופרש"י משום 'דלאו אורח ארעא' ובספר קרן אורה שם תמה על טעם זה מדוע שלמים יתכשרו יותר מקדשי קדשים. ופרש שקדשי קדשים פסולים משום שטעונים 'רך המזבח צפונה' ואין ההיכל בכלל זה. וכן העיר בחדושי הנצי"ב. גם בשיטמ"ק שם כתב לחלק בין שלמים לקדשי קדשים.

ואולם בתוס' (זבחים סג) נראה שלפרש"י לולא סברא דלאו אורח ארעא אפשר לשחוט שם, ומשמע לכאן שאין חילוק בין שלמים לשאר קדשים שבדיעבד כשר).

– כתב בספר מנחת חינוך (קמא,ה): נראה פשוט שכשר אפילו היו דלתות ההיכל נעולות, כי דוקא כששוחט בעזרה צריך פתח ההיכל להיות פתוח, לא כששוחט בהיכל עצמו. ובהגהות מצפה איתן (בזבחים סג) כתב להפך, שמשמע שאמנם אין הטפל חמור מן העיקר, אך גם אין מקור לכך שהוא קל ממנו, וכשם שב'טפל' צריך פתיחת דלתות, כן ה'עיקר' לא יהא עדיף ממנו. בשפת אמת נסתפק בזה. וע' מקדש דוד כז, ב שהקשה לפי המנ"ח, השוחט בחוץ כשדלתות היכל נעולות יהא חייב משום שראוי לשחוט בהיכל. ונראה שבשוחטי חוץ צריך להיות ראוי ל'פתח אהל מועד' ככתוב, ואין די בראוי לאה"מ עצמו.

– ואם תאמר, מדוע לא נפסל הקרבן משום דם הקדשים שהובא אל הקודש, לר' עקיבא שאמר (בזבחים פא:): כל הדמים שנכנסו להיכל – נפסלים, ולא חטאת בלבד? יש לומר שמדובר בשוגג, שאין פסול אלא כשהכניס על מנת 'לכפר בקדש' (ע' זבחים פג). ועוד, כיון שלא הכניס את הדם לבדו אלא את הקרבן כולו – לא פסל [שיש דעה הממעטת 'מדמה' – ולא בשרה (זבחים פב)]. ועוד, אם הכניס שלא כדרך ביאה, דרך משופש – לא פסל, כמו שאמרו שם (מנחה טהורה).

'שלמים שחטן בהיכל... מנין שאם הקיפו עובדי כוכבים את העזרה שהכהנים נכנסין להיכל ואוכלין בקדשי קדשים ושירי מנחות, תלמוד לומר 'בקדש הקדשים תאכלנו'... נקט מקרה רע כזה ולא אמר בסתם, מנין שהכהנים שאכלו בהיכל קיימו מצוותם – נראה משום שמהכתוב משמע שמותר לעשות כן לכתחילה, בקדש הקדשים תאכלנו. וזה לא יתכן אלא במקום סכנה. ולולא הכתוב הייתי אומר שאף בשעת הדחק מוטב לא יאכלו כלל, שאין אדם אוכל במקום רבו (עפ"י חדושים ובאורים יב). יש לומר באופן פשוט שבאו לומר דין מעשי, כדרך הגמרא, ואם כבר אכלו אין נפקותא אם קיימו מצוותאם לאו. ע"ע במובא בזבחים סג לענין אכילה בפנים שלא בעת הצורך, וכן לענין שחיתת קדשים שם. ובדין קדש הקדשים.